

اعتراض بومی‌های رنگ و رنگ‌وارنگ در جاده‌های اطراف لیما، پایتخت پرو (عکس‌ها: AFP)

خاص برای آنها می‌شود. این هویت به طرز عجیب‌وغریبی ماندگار است و خلاصه‌اینکه نمی‌شود به این راحتی‌ها پاکش کرد یا از بین بردش.
چه طور بشناسیمشان؟ بومی‌ها معمولاً پیش از استعمار سرزمینشان در خاک آن زندگی می‌کرده و زندگی کاملاً مستقلی از گروه حاکم بر کشورشان داشته‌اند. آنان مشخصه‌های زبانی، فرهنگی و اجتماعی کاملاً متمایزی با این گروه دارند اما با وجود این مشخصه‌ها، بیشتر حکومت‌های دنیا بومیان کشور خود را به رسمیت نمی‌شناسند.
بومیان چه کاره‌اند؟ بومیان از همان زمان‌های گذشته برای ادامه حیات خود به شکار، دامپروری و کشاورزی مشغول بوده و به شکلی غیرشهری زندگی می‌کرده‌اند. بیشتر بومیان برای ادامه حیات، مقابله با مداخله دیگران در سرزمینشان و چگونگی ارتباط با گروه‌های بومی دیگر دچار نگرانی‌ها و چالش‌های زیادی بوده و هستند. ظاهراً در سال‌های اخیر موقعیت بعضی از گروه‌های بومی از لحاظ تامین حقوقشان بهبود پیدا کرده اما در گوشه و کنار دنیا هنوز هم حقوق بومیان پایمال شده و تبعیض علیه آنهاهم روزبه‌روز بیشتر می‌شود.

آنها چند نفرند؟ تخمین زدن دقیق جمعیت بومیان جهان کار آسانی نیست چون بعضی از این گروه‌ها به درستی شناخته نشده‌اند و حتی درباره شناخته‌شده‌ها هم آمار و اطلاعات مناسبی در دست نیست اما آخرین برآوردها از جمعیت بومیان جهان نشان می‌دهد که بین ۳۰۰ تا ۳۷۰ میلیون بومی در سطح جهان وجود دارد و این یعنی تقریباً ۶درصد از کل جمعیت جهان. از طرف دیگر، ۵۰۰۰ گروه بومی هم در ۷۲ کشور جهان وجود دارند که نسل آنها به تدریج رو به انقراض رفته و درباره آنهاهم اطلاعات دقیقی در دست نیست. گروه‌های بومی دنیا در طیف جالبی در نقاط مختلف پراکنده شده‌اند؛ گاهی قوم آنها از ۱۲–۱۰ نفر تجاوز نمی‌کند و گاهی هزاران بومی در منطقه‌ای خاص سکنی دارند. اما به‌هر حال شکی نیست که جمعیت بومی‌های جهان در سال‌های اخیر به شدت رو به کاهش و حتی در بعضی مناطق رو به انقراض گذاشته.

باغیر بومیان چطور بر خورد می‌کنند؟ برای بیشتر گروه‌های بومی جهان و به تبع آن، برای گروه‌هایی که در همسایگی آنها زندگی می‌کنند، «اولین برخورد» همیشه چالش برانگیز است؛ یا به عشق در نگاه اول تبدیل می‌شود، یا به نفرت در نگاه اول! درباره اولین برخورد گروه‌های بومی با غیر بومیان در بیشتر کشورهای جهان اطلاعات و روایت دقیقی در دست نیست. برای بررسی این مسأله، موقعیت باستان‌شناختی،

▲ ماجرا از ۶ ژوئن (۱۶ خرداد) شروع شد. با انتشار خبر توافق دولت پرو و آمریکا بر سر بهره‌برداری از جنگل‌های آمازون، بومی‌های این کشور از دل جنگل‌ها در آمدند و جاده‌ها را بستند. در درگیری‌های پلیس پرو با بومی‌ها، حداقل ۲۲ بومی کشته شدند

مذاکرات دولت پرو با نمایندگان بومی‌ها، یک هفته‌ای به طول انجامید آخر سر بومی‌ها بودند که حرفشان را به گری نشانندند

زبانی و فرهنگی بومیان در مناطق مختلف مورد مطالعه بوده اما در نهایت، معمولاً دیدگاهی استعماری در این مطالعات دیده می‌شود و به همین خاطر نمی‌شود به این‌تجور توصیف‌ها بسته کرد. این‌طور که به نظر می‌رسد، گسترش و قدرت گرفتن سریع حکومت‌های اروپایی در اوایل قرن پانزدهم میلادی تأثیر زیادی بر فرهنگ‌های بومی این قاره و دیگر نقاط جهان داشته و درد اصلی بومی‌های جهان هم از آن زمان شروع شده. اروپایی‌ها در آن زمان به کشور گشایی و کشف قاره‌های دیگر توجه زیادی نشان می‌دادند و به همین خاطر وجب به وجب خاک آمریکا، آفریقا، آسیا و اقیانوسیه را می‌گشتند و در واقع حضور اروپایی‌ها باعث مهاجرت اجباری و در نتیجه پراکنده‌شدن جمعیت بومیان در مناطق زیادی از دنیا شده.

برخورد با آنها چطور است؟ در سپتامبر ۲۰۰۷ میلادی، مجمع عمومی سازمان ملل متحد اعلامیه حفظ حقوق بومیان جهان را به تصویب رساند.

این اعلامیه بعد از ۲ دهه بحث و جدل تصویب شد و البته کشورهایی که بیشترین جمعیت بومیان جهان را در خود جاده‌اند آن را نپذیرفتند! اعلامیه جهانی حفظ حقوق بومیان جهان توسط ۱۴۳ کشور مورد تأیید قرار گرفت. ۱۱ کشور (از جمله آذربایجان، بنگلادش، بوتان، کلمبیا، گرجستان، کنیا، نیجریه، روسیه و اوکراین) در رای‌گیری شرکت نکردند و کشورهای استرالیا، آمریکا، کانادا و نیوزیلند هم با آن مخالفت کردند. به‌هر حال، اعلامیه جهانی حفظ حقوق بومیان جهان بر لزوم تأمین حقوق فردی و جمعی بومیان و حفظ حقوق آنها در عرصه‌های فرهنگی، هویتی، کار، بهداشت و تحصیلات تأکید می‌کند. بومیان یک‌روز جهانی هم دارند که ۱۹ اگوست است. حالآنکه تعیین این روز جهانی تا به حال چقدر در زندگی بومی‌ها تأثیر داشته، باید از خودشان پرسید.

چرا بعضی‌ها چشم دیدن بومیان را ندارند؟ نگاه غیربومی‌ها به بومی‌ها معمولاً نگاهی یکطرفه و ناعادلانه است. بیشتر حکومت‌ها و مردم شهرنشین دوست دارند بومی‌ها را به عنوان انسان‌های اولیه عصر حجر و وحشی معرفی کنند و این دقیقاً همان دیدگاهی است که در گذشته از سوی استعمارگران اروپایی ترویج می‌شد.

حتی بعضی متفکران مثل توماس هابز هم به بومیان لقب «وحشی» داده‌اند. اما متفکری مثل ژان ژاک روسو هم بوده که مثلاً خواسته کمی منصف‌تر باشد و به بومی‌ها «وحشی‌های اشرافی» می‌گفته! شاید همین دیدگاه بوده که باعث شده بعضی حکومت‌ها برای مناشی کردن گروه‌های بومی و انقراض نسل آنها تلاش کنند. در گذشته در استرالیا سیاست «دردین» فرزندان خانواده‌های بومی به کار گرفته می‌شد. این روند حتی تا دهه ۷۰میلادی هم ادامه داشت اما بعدها دولت استرالیا و کوین راد -نخست‌وزیر این کشور- رسماً بابت اجرای چنین سیاستی در گذشته عذر خواستند. بومی‌ها اما در قرن بیستم یک خوش شانس هم آوردند؛ اینکه بعد از جنگ جهانی دوم، دیدگاه جهان نسبت به بومی‌ها و وحشی بودن آنها تا حد زیادی تغییر کرد چون در جریان جنایات‌های جنگ جهانی مشخص شده بود که خود شهرنشینان متمدن تا چه اندازه می‌توانند وحشیانه رفتار کنند!

بزرگ‌ترین تهدید علیه زندگی بومی‌ها چیست؟ بومیان جهان کمترین تأثیر را در تغییر آب و هوای زمین داشته‌اند اما مجبور شده‌اند سیر بلا شوند و شدیدترین صدمات ناشی از این تغییرات را به جان بخرند. آنها به دلیل علاقه‌شان به طبیعت معمولاً به محیط زیست صدمه نمی‌زنند و مثل صنایع بزرگ جهان گازهای گلخانه‌ای هم آزاد نمی‌کنند! اما تغییر آب و هوا بلاهای زیادی سر آنها آورده و می‌آورد.

● **با این تغییرات در مناطق استوایی**، بیماری‌های ناشی از گرمای شدید و کم‌آبی مثل وبا، مالاریا و تب‌های مختلف شیوع پیدا می‌کند.
● **خشکسالی و افزایش بیابان‌ها** باعث می‌شود آتش‌سوزی در جنگل‌ها هم گسترش پیدا کند. با این ترتیب، روند کشاورزی و شکار و ادامه زندگی بومیان مختل می‌شود. از طرف دیگر، روند مهاجرت فصلی پرندگان، شگوفه دادن گیاهان، زندگی آبزیان و موارد مشابه در مناطق مختلف دنیا تغییر می‌کند و مشکلاتی را در زندگی بومیان به وجود می‌آورد.

● **با این تغییرات در مناطق استوایی**، بیماری‌های ناشی از گرمای شدید و کم‌آبی مثل وبا، مالاریا و تب‌های مختلف شیوع پیدا می‌کند.
● **خشکسالی و افزایش بیابان‌ها** باعث می‌شود آتش‌سوزی در جنگل‌ها هم گسترش پیدا کند. با این ترتیب، روند کشاورزی و شکار و ادامه زندگی بومیان مختل می‌شود. از طرف دیگر، روند مهاجرت فصلی پرندگان، شگوفه دادن گیاهان، زندگی آبزیان و موارد مشابه در مناطق مختلف دنیا تغییر می‌کند و مشکلاتی را در زندگی بومیان به وجود می‌آورد.

● **در مناطق نزدیک به قطب شمال**، قدرت امواج به شکلی غیرعادی افزایش می‌یابد و ممکن است به شکسته‌شدن کوه‌های یخی منجر شود و در نهایت، سواحل را به شدت تخریب کند.

► **یودا سیمون**، نخست‌وزیر پرو، بالاخره روز ۲۹ ژوئن (۸ تیر) حاضر به دیدار با بومی‌های پرو شد و این، به معنای پایان ناآرامی‌های هفته‌ای این کشور با عقب‌نشینی دولت مرکزی بود

امروز کجا هستید؟

بومی اینجا، بومی آنجا

قاره آمریکا: بومیان قاره آمریکا در جغرافیایی بسیار طولانی –از نزدیکی قطب شمال تا پایین‌تر از استوا– پراکنده شده‌اند. تمام کشورهای شمال و جنوب قاره آمریکا جمعیت بومی دارند. در بعضی از کشورهای این قاره (به خصوص در آمریکای لاتین) بومیان بخش بزرگی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. مثلاً در بولیوی، بین ۵۶ تا ۷۰ درصد از جمعیت کشور را بومیان تشکیل می‌دهند و حتی اوا مورالس -رئیس‌جمهور- از همین گروه است. در گواتمالا و پرو هم تقریباً نیمی از جمعیت بومی هستند و بیشتر آنها هم در جنگل‌های آمازون و کوه‌های آندز زندگی می‌کنند. در مکزیک تعداد بومیان به ۶/۵ درصد جمعیت کشور می‌رسد. در برزیل ۷۰۰ هزار بومی زندگی می‌کنند و ۶۷ گروه قومی مختلف در این کشور وجود دارند. گواتمالا هم بین ۵۹ تا ۸۰ درصد جمعیت بومی دارد. در خود ایالات متحده آمریکا هم طبق آمار، ۲ میلیون و ۷۸۰ هزار سرخ‌پوست بومی زندگی می‌کنند؛ یعنی بیش از ۱/۵ درصد از کل جمعیت آمریکا. ۵۶۳ گروه بومی از سوی دولت آمریکا به رسمیت شناخته شده‌اند و بعضی گروه‌های دیگر هم در سطح محلی و ایالتی به رسمیت شناخته می‌شوند.

کانادا هم جمعیت بومی زیادی دارد. شمار بومیان کانادا بیش از یک میلیون نفر است و این یعنی بیش از ۳ درصد از کل جمعیت کانادا. بومیان کانادا شاید وضعیتشان بهتر از بومیان نقاط دیگر جهان باشد؛ در ۲۰ سال اخیر در اکثر نقاط کانادا، معاهداتی میان دولت و بومیان به امضا رسیده که بر اساس آنها، بومیان حاضر می‌شوند در مقابل به رسمیت شناخته‌شدن بعضی از حقوقشان و حفظ شیوه زندگی‌شان، مداخله محدود دولت در اراضی خود را بپذیرند. به علاوه، ماده ۳۵ قانون اساسی کانادا حقوق بومیان را به رسمیت می‌شناسد.

قاره آسیا: ژاپن، تایوان و هند در شرق آسیا از جمله کشورهایی هستند که جمعیت بومی زیادی دارند. تر کیه، عراق و سوریه هم در این طرف قاره جمعیت بومی در خود جاده‌اند که آمار دقیقی از آنها در دست نیست.

قاره اروپا: اروپا خودش استعمارگر بود اما تحت نفوذ استعمار کشورهای دیگر قرار نگرفت و به همین خاطر بومیان این قاره خوش شانس بودند و شاید کمترین آسیب را در طول تاریخ متحمل شده باشند. با وجود این، جمعیتی که در این قاره به عنوان بومی شناخته‌می‌شوند زیاد نیست. این جمعیت بیشتر در قسمت‌های شمالی و شرقی اوراسیا زندگی می‌کنند و بعضی گروه‌های قومی خاص هم در کشورهای مختلف اروپایی پراکنده‌اند که هویت خود را حفظ کرده‌اند. شاید مشهورترین گروه‌هایی از این دست در اسکاندیناوی شمالی، روسیه شمالی و مناطق غربی اورال ساکن باشند. قوم پانگ‌هم که الان در شمال اسپانیا و جنوب غربی فرانسه زندگی می‌کنند از جمله بومیان بسیار قدیمی اروپا هستند که حالا استقلال می‌خواهند. منطقه قفقاز هم از مناطقی است که بومیان زیادی دارد؛ طوری که شمار زبان‌های تکلم‌شونده در این منطقه، بیشتر از جای دیگر دنیاست و ۵۰ گروه بومی مختلف هم در آن زندگی می‌کنند.

قاره اقیانوسیه: در بیشتر مناطق اقیانوسیه، جمعیت بومیان بیشتر از جمعیت استعمارگران و قوم حاکم است! البته استثناهایی هم در این خصوص وجود دارد؛ مثل استرالیا، نیوزیلند و هاوایی. بنابر آماری که استرالیا منتشر کرده، جمعیت بومیان این کشور ۲/۵ درصد از کل جمعیت آن را تشکیل می‌دهد اما مثلاً در نیوزیلند، بومیان بیش از ۱۴ درصد از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند.

قاره آفریقا: بیشتر گروه‌های قومی‌ای که امروزه در کشورهای مختلف آفریقایی زندگی می‌کنند بومیان این قاره هستند که شیوه زندگی‌شان به دلایل مختلف تغییر پیدا کرده.